
ДО ИНСПЕКТОРАТА НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

ОТВОРЕНО ПИСМО

от

ФОНДАЦИЯ „БЪЛГАРСКИ АДВОКАТИ ЗА ПРАВАТА НА ЧОВЕКА“,

ФОНДАЦИЯ „ИНСТИТУТ ЗА ПАЗАРНА ИКОНОМИКА“ и

ФОНДАЦИЯ „БЪЛГАРСКИ ИНСТИТУТ ЗА ПРАВНИ ИНИЦИАТИВИ“

**ВЪВ ВРЪЗКА С ИСКАНЕ НА ИНСПЕКТОРАТА НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН
СЪВЕТ НА ПИСМЕНА ИНФОРМАЦИЯ ОТ БЪЛГАРСКИЯ ХЕЛЗИНКСКИ
КОМИТЕТ**

14 ноември 2019 г., София

Като неправителствени организации с мисии да съдействат за ефективното прилагане в България на международните стандарти за правна защита на правата на човека и утвърждаване на върховенството на правото, изразяваме силната си тревога и възмущение от отправеното от Инспектората към Висшия съдебен съвет (ИВСС) искане към Българския хелзинкски комитет (БХК), правозащитна неправителствена организация, да предостави писмена информация по 12 въпроса, свързани с Джек Полфрийман, със съдиите Калпакчиев, Иванова и Магдалинчева, както и с участието на БХК в обсъждания на изменения в Наказателно-процесуалния кодекс.

Тревогата ни е породена от безпрецедентното превишаване на конституционните и законови правомощия на Инспектората към Висшия съдебен съвет, което изпраща и ясен сигнал за сплашване на гражданските организации.

Искането е отправено на основание чл. 175н, ал. 2, предложение първо от Закона за съдебната власт (ЗСВ). Правомощията на ИВСС са разписани в чл. 54 от ЗСВ и касаят най-общо проверка на организацията на административната дейност на съдилищата, прокуратурите и следствените органи (чл. 54 ЗСВ). Инспекторатът извършва проверки за почтеност и конфликт на интереси на съдии, прокурори и следователи, както и за установяване на действия, които накърняват престижа на съдебната власт, и такива, свързани с нарушаване на независимостта на съдиите, прокурорите и следователите.

Основанието, на което ИВСС изисква информация, е събирането на данни, относими към проверки, които Инспекторатът извършва по Глава 9, Раздел I "б" от ЗСВ (Проверки за почтеност и конфликт на интереси и за установяване на действия, които накърняват престижа на съдебната власт, и проверки, свързани с нарушаване независимостта на съдиите, прокурорите и следователите). Чл. 175к

от ЗСВ изчерпателно очертава обхвата на проверката на ИВСС за установяване на конфликт на интереси или на нарушения на независимостта на магистрати – **в този обхват не попадат правомощия за искане на информация от неправителствени организации, още по-малко от частни лица** (тъй като искането на ИВСС е отправено лично до г-н Красимир Кънев, председател на БХК).

Искането на Инспектората към ВСС поставя множество въпроси, като най-тревожните са свързани с недопустимото превишаване на правомощията на Инспектората, който си позволява да влиза в ролята на разследващ орган – предпоставка за създаването на изключително опасен прецедент, както и най-общо с предприемането на действия, които недвусмислено звучат като опит за сплашване на гражданските организации.

Писменото изискване на информация от БХК по въпроси и в области, които категорично са извън всякакви правомощия на Инспектората, напомнят ранните години на демократичния преход в България, когато гражданските организации бяха третирани като враг на държавата. Позволявайки си да отправят критики, да изтъкват недостатъци и дефицити, те бяха заклеявявани едва ли не като родоотстъпници. Едва впоследствие бе призната тяхната роля първоначално на „необходимо зло“, а впоследствие на коректив и логичен партньор на държавните институции, които постепенно изградиха практика на сътрудничество с гражданския сектор в редица области, между които неизбежно и нормотворчеството.

Обичайна практика вече е държавни институции да канят неправителствените организации да участват в съставени от властите работни групи и съвети за обсъждане и изготвяне на законопроекти. Те нерядко канят съдии от различни съдилища, както и техни съсловни организации, за участие в съвместни проекти.

От отправените към г-н Кънев въпроси оставаме с впечатлението, че ИВСС изглежда възнамерява да преценява участието на НПО в подобни съвместни дейности и особено приемането и обсъждането на становища на НПО от съдилищата като възможен индикатор за укоримо пристрастие на съдиите, който изисква техния отвод и/или изключва участието на представители на тези НПО по конкретни дела.

Припомняме, че както националните, така и международните съдилища допускат и приемат за разглеждане становища на неправителствени организации и експерти, които не са страни по конкретните дела. Приемането на такива становища (известни като *amicus curiae* или „приятели на съда“) е практика в интерес на правосъдието, позната от древния Рим до ден днешен. Конституционният съд на Република България редовно отправя покани за становища на експерти и неправителствени организации, а чл. 129, ал. 2 от ЗСВ изрично предвижда изслушване на становища на представители на академичната общност и различни юристи в тълкувателната дейност на върховните съдилища. Надяваме се въпросите на ИВСС да не отразяват съмнения в ползата от представянето на различни експертни и независими мнения по правни въпроси или в безпристрастието на съдиите, които са ги приели за разглеждане.

Без да навлизаме в подробно разглеждане на всичките 12 въпроса, които ИВСС поставя на БХК, не можем да подминем неуместния въпрос защо г-н Кънев е представил становище за поведението на г-н Полфрийман и/или други лица, подали искане за предсрочно условно освобождаване от изтърпяване на наказанието им. Припомняме, че това становище нито е представено специално пред конкретния съдебен състав, от чието безпристрастие очевидно се интересува ИВСС, нито е единственото становище от лице, което не е страна по делото. В кориците на това дело фигурира и становище от православен свещеник, което също е представено още пред първоинстанционния съд. Принудени сме да припомним, че според чл. 439а от НПК, в такива случаи съдът разглежда доказателства за поправянето „и от всички други източници на информация за поведението на осъдения по време на изтърпяване на наказанието“.

Изразяваме възмущението си от превишаването на властта на Инспектората, който е призван да спомага за утвърждаване на независимостта и безпристрастността на съдебната власт в България.

В крайна сметка, ако Инспекторатът превишава пределите на допустимото, то тогава кой ще ни пази от „пазачите“?

За Фондация „Български адвокати за правата на човека“

Анна Гаврилова-Анчева, председател на Управителния съвет

За Фондация „Институт за пазарна икономика“

Светла Костадинова, изпълнителен директор

За Фондация „Български институт за правни инициативи“

Биляна Гяурова-Вегертседер, директор на Български институт за правни инициативи